

XALQARO SUG'URTA BOZORI VA SUG'URTA OPERATSIYALARINI AMALGA OSHIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11403887>

Abduroziqova Gullola
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
magistranti

Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat sug'urta tizimini rivojlantirish uchun butun imkoniyatlarni ishga soladi, sug'urta tizimining rivojlanishiga yordam beradigan huquqiy asoslarini yaratadi, sug'urta kompaniyalarini tashkil etish uchun moliyaviy manbalarni qidirib topishga, ushbu kompaniyalarni litsenziyalash bilan bog'liq ishlarni amalga oshirishga ko'maklashadi.

Insonning faoliyatiga uni o'rab turgan muhitning xo'jalik tizimi, ijtimoiy-iqtisodiy holati, jamiyatning rivojlanganlik darajasi, jamiyat a'zolarining madaniy-ma'rifiy tarbiyasi, hamda ularning moddiy jihatdan qay darajada ta'minlanganligi kabi omillar ta'sir ko'rsatadi. Sug'urta tizimini rivojlantirish muhim ijtimoiy muammolarni yechishga xizmat qiladi. Sug'urta inson hayoti, ishlab chiqarish, ijtimoiy faoliyatning hamma sohalarini qamrab olib, shu bilan mamlakat iqtisodiyotida alohida o'rin egallab bormoqda.

Sug'urta tizimini tartibga solish maqsadida O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risida" gi qonuni qabul qilingan. Ushbu qonunning 3-moddasiga muvofiq "Sug'urta" - muayyan voqea (hodisa) yuz berganda yetkazilgan zararining o'rnini qoplash, tovonlar va boshqa to'lovlar to'lash uchun maqsadli pul jamg'armalarini tashkil etish hamda ulardan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan, jismoniy va yuridik shaxslarning manfaatlarini himoya qilishga doir munosabatlar" majmui tushuniladi.

Olib borilayotgan islohotlar samarasini yanada oshirish, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, mamlakatimizni modernizatsiya qilish hamda hayotning barcha sohalarini liberallashtirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadida "Harakatlar strategiyasidan - Taraqqiyot strategiyasi sari" tamoyiliga asosan ishlab

chiqilgan quyidagi yettita ustuvor yo'nalishdan iborat "2022 - 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" ishlab chiqildi. Taraqqiyot strategiyasida 2022-yil va keyingi yillarda iqtisodiyot sohasida amalga oshirish zarur bo'lgan dasturiy va maqsadli vazifalarga bag'ishlanib, maqsadlarning uchinchi yirik guruhi "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" deb nomlandi.

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasining puxta ishlab chiqilganligi, iqtisodiy islohotlar maqsadi va vazifalarini belgilab beradi. Belgilangan vazifalarni amalga oshirishda sug'urta sektorining rolini oshirish, iqtisodiyotning real sektori, tashqi va ichki investitsiyalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni sug'urta yo'li bilan himoyalashning xalqaro tajribasini o'rganish va muhokama qilish, fuqarolarga ko'rsatiladigan sug'urta xizmatlarini rivojlantirish va aholining sug'urta madaniyatini oshirish, sug'urta bozorini tartibga solishning prudensial normalarini takomillashtirish hamda sug'urta faoliyatini raqamlashtirish va axborot xavfsizligini ta'minlash borasida bir qancha maqsadlar kiritilgan.

Bugungi kunda O'zbekiston iqtisodiyotini jahon iqtisodiyotiga tobora integratsiyalashuvi, global xavf-xatarlarning oshib borishi, xalqaro sug'urta hamjamiyati, sohaning ekspertlari va tahlilchilari oldiga hal etilishi dolzarb ahamiyatga ega bo'lgan qator vazifalarni ilgari surayotganligi xorijlik mutaxassislar tomonidan alohida tilga olinmoqda⁴.

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki ko'plab mamlakatlarda insonlar sug'urta kompaniyalariga o'z ishonchlarini bildirgan holda o'z hayotlari qolaversa jamiki tegishli bo'lgan buyumlarini ham sug'urtalab qo'yishadi.

Bugungi kunda olib borilayotgan islohotlar samarasi o'laroq, mamlakatimizda ham sug'urta faoliyatini tubdan takomillashtirish hamda axolini sug'urta bo'yicha bilimlarini oshirib sug'urta kompaniyalari bilan aloqalarini yanada kuchaytirish, ularning ishonchlarini oqlash bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda.

Sug'urta bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini uning makro va mikro darajadagi iqtisodiy munosabatlarning o'zaro bog'liq kesimlarida ko'rib

chiqiladigan boshqaruv jihatlarini takomillashtirmasdan turib amalga oshirib bo'lmaydi. Muallif tomonidan olib borilgan tadqiqot quyidagi xulosalar va tavsiyalarni shakllantirish imkonini berdi. Sug'urtaga nisbatan tizimli yondashuv, bir tomondan iqtisodiy munosabatlar subyektlarining mol-mulkini himoya qilish manfaatlari, fuqarolar shaxsiy sohasining o'ziga xos xususiyatlari, alohida ijtimoiy tuzilmalarning faoliyatning ehtimoliy qaltisliklaridan shuningdek ijtimoiy maqomning o'zgarishi munosabati bilan daromadlarni yo'qotish qaltislik himoya qilish manfaatlari bilan, ikkinchi tomondan esa, tarmoq siyosati va sug'urtalovchilarning tanlangan strategic yo'llari bilan belgilanadigan sug'urta kompaniyalari xo'jalik yuritishning tashqi va ichki shartlari bilan belgilanadigan qator muhim xususiyatlarini aniqlab berdi.

Sug'urtalovchi nuqtai nazaridan sug'urta- bu biznes sohasi, davlat nuqtai nazaridan esa - bu aholini ijtimoiy himoya qilish hamda davlat vazifalarining amalga oshirilishi va davlat mulkining faoliyat ko'rsatishi bilan bog'liq turli xildagi qaltisliklar yuzaga kelishi ehtimolidan himoya qilish vositasi hisoblanadi.

Menimcha, sug'urta bozorining istiqbollari unda xorijiy sug'urta kompaniyalarining ishtiroki bilan bog'lab bo'lmaydi. Bozorning rivojlanishidagi tub o'zgarishlar sug'urtalovchilar, tarmoq va makrodarajada shakllanadigan boshqaruv vazifalari majmuining hal etilishi bilan bog'liq, ular quyidagilardan iborat:

- sug'urta bozorini rivojlantirishning ekstensiv va intensive yo'llaridan yalpi tarzda foydalanish;
- aniq ravshan axborot muhitini ta'minlash;
- majburiy sug'urtaning samaradorligini oshirish uchun ushbu sohada davlat siyosatini takomillashtirish;
- sug'urta huquqi tizimini rivojlantirish va boshqalar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 2 avgustdagi "O'zbekiston Respublikasining sug'urta bozorini isloh qilish va uning jadal rivojlanishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4412-son qarori. (www.lex.uz)

2. O'zbekiston Respublikasining "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlar huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni. // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari

milliy bazasi www.lex.uz.

3. Korporativ boshqaruv kodeksi. // “Xalq so‘zi”, 2016 yil 11 mart.

4. O‘zbekiston Respublikasining “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni. 2002 yil 5 aprelda qabul qilingan. www.lex.uz.

5. Jumaniyazov I. T., Abdurahmonov Q. TIKLANISH VA TARAQQIYOT JAMG‘ARMA-SINING BANKLAR FAOLIYATIDAGI ISHTIROKI //PEDAGOGS jurnali. – 2023. – T. 35. – №. 4. – C. 139-146.

6. Asror A., Inomjon J. O‘ZBEKISTONDA DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARI ISH HAQI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI //PEDAGOGS jurnali. – 2023. – T. 35. – №. 4. – C. 128-138.

7. Shavkat Bayramovich Babaev, Aybek Nazarbaevich Abdullaev, Mirza Qilichbayevich Sabirov, & Inomjon To‘raevich Jumaniyazov. (2024). SOME ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF BANKING INNOVATIONS IN THE COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN. Academia Repository, 5(03), 31–37.

